

Ühistud ja sotsiaalsed ettevõtted: töö ja tööhõive valitud riikides

Sissejuhatus

Ühistut määratletakse tavaselt ettevõttena, mida juhitakse demokraatlikult, mis kuulub liikmetele ja mis tegutseb liikmete huvides. Sotsiaalne ettevõte on tavaselt ettevõte, millel on sotsiaalne missioon ja mis tegutseb kogukonna või kliendirühma huvides. Uuringus käsitletakse Euroopa ühistute ja sotsiaalsete ettevõtete panust töökohtade loomisse ja säilitamisse. Selles tuvastatakse töökohtade arvu suurenemist hoogustavad ja takistavad tegurid, uuritakse tööhõivetingimusi, kirjeldatakse valitud ELi liikmesriikide toetusmeetmeid ja esitatakse poliitikasuunised, et toetada töökohtade pakkumist.

Poliitikataust

Pärast 2008. aasta finantskriisi ja seoses püsivalt suure töötusega ELis säilisid ühistud ligikaudu sama hästi või paremini kui tavaettevõtted. Leiti, et ühistud ja sotsiaalsed ettevõtted võivad pakkuda ka innovatiilisi lahendusi sotsiaal-majanduslikele küsimustele, mis on nimetatud ELi prioriteetideks: kaasav majanduskasv, piirkondliku majandusarengu toetamine, arukas majanduskasv, vaesuse ja sotsiaalse törjutuse probleemi lahendamine ning kestliku majanduskasvu loomine.

Peamised tähelepanekud

Ühistute ja sotsiaalsete ettevõtete vormide areng

Uuringus kasutatakse Rahvusvahelise Ühistute Liidu ühistu määratlust ja Euroopa Komisjoni sotsiaalse ettevõtte määratlust. Konkreetsed õigusaktid ja määratlused erinevad liikmesriigiti. Sektor on dünaamiline. Pidevalt tekivad uued ühistute ja sotsiaalsete ettevõtete vormid.

Sektori ja tulemuslikkuse andmed

Olemasolevate statistiliste andmete kohaselt on suurim ühistute ja sotsiaalsete ettevõtete sektor Itaalias. Ühistute ja sotsiaalsete ettevõtete ja töökohtade arv varieerub

juhtumiuringu riikides oluliselt ning arvud on eri andmeallikates erinevad.

Kättesaadavate andmete ja riiklike osalejate seisukohtade põhjal võib öelda, et ühistud ja sotsiaalsed ettevõtted on olnud pärast finantskriisi suhteliselt edukad. Sellegipoolest on ühistute ja sotsiaalsete ettevõtete ning nende ettevõtete erivormide üldine tulemuslikkus valitud riikides erinev. Eriti edukad on olnud sotsiaalühistud.

Toetusmeetmed

Kõik riigid toetavad ühistute ja sotsiaalsete ettevõtete arendamist eri meetmetega. Enamik sellest toetusest antakse finants-, stardi- ja üldise ettevõtlustoetusena. Toetusmeetmete mõju tööhõivele peeti väga positiivseks. Ehkki on olemas mitmesuguseid toetusi, kasutasid juhtumiuringu ettevõtete juhid neid harva. Ühistud ja sotsiaalsed ettevõtted kasutasid ametlike ettevõtlustoetuse meetmete asemel sageli pigem mitteametlikku toetust võrgustike kaudu.

Tööhõive tasemed

Töökohtade arv suurennes juhtumiuringu ettevõtetes enamikul kutsealadel ja töökohtade kategooriates. Töökohtade edukas säilitamine ja loomine ei näi olevat seotud majandustükkli ega kriisiga. Näib, et tööhõivetulemusi mõjutavad muud tegurid, näiteks organisatsiooniinnovatsiooni tase, juhtimiskvaliteet ja rahastamine riiklikest vahenditest.

Juhumiuringu ettevõtete töötajad hindasid töökohtade kvaliteeti kõrgeks nii absoluut- kui ka suhtarvudes. Seda seetõttu, et töökohtade kvaliteet on tavaselt nende ettevõtete üldeesmärk.

Töökohtade loomise ja kvaliteedi osas oli kummagi ettevõttetüübti korral vähe erinevusi. Ettevõtte positiivset tulemuslikkust soodustasid sisetegurid, näiteks haldamine, juhtimine ning ettevõttesisesed otsustamisstruktuurid ja protsessid, lisaväärtuse taasinvesteerimine, töökohtade prioriseerimine palkade ja kasumi asemel, pikajaline suunitlus ning liikmete, töötajate ja sageli klientide ühised väärtsused.

Tööhõivet mõjutavad tegurid

Töökohtade loomine ja säilitamine sõltub äriedust, kajastades ettevõtete võimet konkureerida praegustel turgudel, liikuda uutele turgudele ning arendada ja täiustada pakutavaid kaupu ja teenuseid. Kõige sagedamini nimetati tööhõivet hoogustava tegurina innovatsiooni. Sellele järgnesid olemasolevate turgude ja klientide säilitamine ja uutele turgudele laienemine või erinevate klientide ligitõmbamine. Olulise tegurina nimetati ka juhtimisoskus ja pädevusi.

Riigi rahastuse kärpimine oli takistav tegur nii saadaolevate vahendite vähenemise kui ka hankemenetluste konkurentsi suurendamise mõistes. Ehkki finantskriisi tõttu osas ettevõtetest töökohtade arv vähenes, tekitas see ka võimalusi, mida kasutasid paljud ettevõtted.

Poliitikasoovitused

Uuringus tehtud tähelepanekud näitavad, et ühistud ja sotsiaalsed ettevõtted saavad luua ja loovad positiivseid tööhõivetulemusi ja häid töökohti. Näib, et selleks rakendavad nad personalihalduse tavasid, mida pooldavad paljud peavooluettevõtjad. Nii aitavad ühistud ja sotsiaalsed ettevõtted oluliselt kaasa ELi strateegia „Euroopa 2020“ kestliku ja kaasava majanduskasvu ning õiglase töö poliitika eesmärkidele, mis on sätestatud Euroopa sotsiaalõiguste sambas.

Tõendid viitavad vajadusele toetada ja edendada ühistuid ja sotsiaalseid ettevõtteid kui sotsiaal-majandusliku arengu hoogustajaid ELi, riigi ja piirkonna tasandil. Seda saab teha mitmeti.

- **Poliitika jätkuv üldine toetamine** Euroopa Komisjoni ja parlamendi poolt.
- **Eritoetuse parem suunamine** – võib-olla ei ole vaja rohkem toetusmeetmeid, ent ettevõtluse alustamise ja üldine ettevõtlusnõustamine on ELi liikmesriikides ebaühtlane ning olemasoleva toetuse nähtavust ja suunamist võiks parandada.

- **Sektori nähtavuse parandamine** avaliku sektori (näiteks kohalikud majandusarengu asutused) ja erasektori (näiteks pangad) organisatsioonide seas, kes soodustavad ja toetavad ettevõtluse arengut.
- **Uurimine lisauuringutega, miks ühistud ja sotsiaalsed ettevõtted ei kasuta rohkem toetusi**, eelkõige sektorile suunatud toetusi – mitteametlike tugivõrgustike kaudu võib olla võimalik soodustada toetuste ulatuslikumat kasutamist.
- **Sotsiaalse väärtsuse klauslite edendamine** avalikes pakkumismenetlustes madalaima hinna asemel, et vähendada kvaliteetsete töökohtade pakkumisega seotud survet.
- **Sektori edendamine alternatiivina avalike teenuste osutamisele** ning ühistute ja sotsiaalsete ettevõtete innustamine osalema avalike teenuste osutamise hankemenetlustes.
- **Sektori kaasamine ettevõtlus- ja äriharidusse**, et võimaldada noortel teha teadlikke otsuseid sektoris osalemise kohta, seda nii karjääri- kui ka ettevõtlusvõimalusena.
- **Juhtimiskuste arendamise toetamine** ühistutes ja sotsiaalsetes ettevõtetes kolmanda taseme ettevõtlus- ja ärihariduse kaudu ning juhtimiskoolituses, mida pakuvad ettevõtluse ja kohalikud majandusarengu organisatsioonid.
- **Euroopa Komisjoni tegevusele tuginemine**, et täpsustada ühistute ja sotsiaalsete ettevõtete tüüpe ja vorme – see võimaldab koguda paremaid andmeid, et jälgida sektori arengut ja mõju.
- **Sektori statistiliste andmete täiustamine**, et toetada riigiülest analüüs ja võrdlust ning võimaldada usaldusväärset politikaanalüüsni.

Lisateave

Aruanne „Cooperatives and social enterprises: Work and employment in selected countries“ (Ühistud ja sotsiaalsed ettevõtted: töö ja tööhõive valitud riikides) on avaldatud veebilehel <https://eurofound.link/ef18043>

Teadusuht: Stavroula Demetriaides

information@eurofound.europa.eu